

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Димченко Олени Володимирівни
на дисертаційну роботу Хаустова Микити Миколайовича
на тему «Управління життєвим циклом стартапів в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 – Менеджмент

Актуальність теми дисертаційної роботи

У сучасних умовах економічне зростання будь-якої країни пов'язано з розвитком в ній інноваційного підприємництва. Одним із загальноновизнаних явищ є безпосередній вплив стартап-компаній на траєкторію розвитку країни. Багато компаній, які згодом стали гігантами ринку, створювалися саме у формі стартапів.

Сьогодні стартапи відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку економік країн світу, сприяючи створенню нових робочих місць, залученню інвестицій, поширенню інновацій та поліпшенню якості життя населення. Уряди багатьох країн світу, а також різноманітні міжнародні організації та установи, приділяють значну увагу підтримці розвитку стартапів, усвідомлюючи їх важливість і потенційні вигоди для економіки. Прикладами країн, які стрімко зміцнили свої позиції в інноваційному підприємстві можна навести Естонію та Туреччину. Так, у Туреччині розвиток стартапів ігнорувався майже до 2010 року. Але, з усвідомленням урядом ролі цього напрямку, було здійснено цілий ряд заходів з підтримки стартап-підприємництва та створення ефективної екосистеми стартапів, що дозволило залучити в економіку країни мільярдні інвестиції. Турецьку компанію Getir як стартап було запущено у 2015 році, після чого їй вдалося залучити понад 400 млн дол., а надалі підвищити свою вартість до 2,6 млрд дол. На даний момент Getir як стартап у сфері кур'єрської доставки об'єднує понад 32 тис. співробітників і працює на ринках Туреччини, США, Нідерландів, Німеччини та Великої Британії.

Відомо і багато випадків невдалого розвитку та масштабування стартапів, що призводило до банкрутств компаній та занепаду інноваційних ідей через велику кількість факторів, і, перш за все, невдалі управлінські рішення на різних стадіях життєвого циклу стартапів. Отже, ефективне управління та дієва екосистема підтримки розвитку стартапів є тими факторами, що визначають перспективи їх розвитку в сучасній економіці.

Слід зазначити, що термін «екосистема стартапу» є досить новим для України, а сама екосистема знаходиться на початковому етапі становлення, при тому, що останніми роками інноваційне підприємство в формі стартапів мало динамічні позитивні тенденції розвитку в країні. Це свідчить про необхідність розвитку досліджень даної тематики і дозволяє підтвердити, що дисертаційна

робота М. М. Хаустова на тему «Управління життєвим циклом стартапів в Україні», яка присвячена розробленню теоретико-методичних і практичних рекомендацій щодо управління життєвим циклом стартапів, а також удосконаленню екосистеми стартапів в Україні є актуальною.

***Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами,
планами, темами***

Дисертаційну роботу М. М. Хаустова виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт, які реалізуються в Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України, зокрема: «Стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні» (№ держреєстрації 0120U101109), «Структурно-технологічна модернізація систем теплозабезпечення великих міст України» (№ держреєстрації 0120U101104), «Інтеграція освіти та науки на базі університетів майбутнього як ключова опора соціально-економічного розвитку України» (№ держреєстрації 0121U112419), «Теоретико-методологічне обґрунтування шляхів виходу України з «пастки відсталості»» (№ держреєстрації 0121U110481). У рамках зазначених тем безпосередня участь дисертанта полягала в такому: визначенні сутності та значення малого бізнесу в забезпеченні інноваційного розвитку та активізації інноваційної підприємницької діяльності в країні; дослідженні та узагальненні особливостей державного регулювання теплозабезпечення у розвинених країнах світу в контексті стимулювання й підтримки запровадження інновацій у даній сфері; виявленні впливу екосистеми на розвиток інноваційного підприємництва, зокрема стартапів; обґрунтовані важливості ефективного функціонування зв'язку освіта-наука-бізнес-держава у забезпеченні стійкого економічного зростання країн; узагальненні зарубіжного досвіду відбудови економіки та подолання наслідків руйнування промислового комплексу, виробничої та соціальної інфраструктури після війн і воєнних конфліктів на основі розвитку інноваційного середовища, впровадження інновацій та проривних технологій, стимулювання розвитку інноваційного підприємництва у стратегічно важливих сферах.

***Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень,
висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації***

Дисертація Микити Миколайовича Хаустова має логічну структуру, розкриває сучасні підходи до управління життєвим циклом стартапів, висвітлює теоретичні, методичні та практичні аспекти його застосування. У роботі визначено широке коло наукових і практичних завдань, які відбивають внесок здобувача у розвиток економічної науки та досліджувану проблематику. Отримані дисертантом результати створюють наукову новизну у роботі, практичне значення та предмет захисту.

Достовірність та аргументованість отриманих наукових положень і

результатів зумовлюється використанням здобувачем загальнонаукових принципів, положень економічної теорії, закономірностей інноваційного розвитку, економічних законів, загальнонаукових та спеціальних методів, робіт вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері життєвого циклу організацій та розвитку стартапів. Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України і зарубіжних країн, статистичні дані Світового банку, ряду міжнародних організацій, Державної служби статистики України та ін.

Обґрунтованість основних теоретичних положень, висновків та рекомендацій щодо управління життєвим циклом стартапів підтверджується логічним наведенням доказів, що базуються на використанні теоретичної, практичної та законодавчої бази. Здобувачем опрацьовано велику кількість наукових публікацій закордонних науковців в цій сфері, а також нароби українських вчених, досліджено стан і тенденції розвитку аналізованих процесів на основі ґрунтовної статистичної бази, міжнародних рейтингів та звітів. Для вирішення поставлених завдань у роботі коректно використано такі методи дослідження, як: загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції і дедукції; порівняльний аналіз; системний аналіз; статистичний аналіз; економіко-математичне моделювання; морфологічний аналіз; бібліометричний аналіз; контент-аналіз; кластерний аналіз та ін.

На підстави вищезазначеного можна стверджувати, що представлена дисертантом робота характеризується достатнім рівнем обґрунтованості, достовірністю положень, висновків і рекомендацій. У дисертаційній роботі М. М. Хаустова містяться посилання на відповідні джерела інформації та дотримано нормативні вимоги законодавства про авторське право.

Основні положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації, їх новизна

Результати проведеного здобувачем наукового дослідження характеризуються новизною, що спрямована на подальший розвиток науково-теоретичних положень, розроблення та реалізацію науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо управління життєвим циклом стартапів, які забезпечують умови для стимулювання інноваційного розвитку економіки і враховують особливості інституційного середовища України.

Оцінюючи здобутки роботи, варто відзначити нові наукові результати теоретичного, методичного та прикладного характеру, які отримано та представлено автором.

Серед теоретичних результатів слід виокремити прагнення автора визначити специфічні риси, особливості, класифікаційні ознаки стартапів. Дістало подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат, а саме уточнено сутність термінів «стартап» як інноваційного проєкту або компанії; «життєвий цикл стартапів» як поетапного процесу зміни стадій створення та реалізації інноваційного проєкту; «екосистема стартапів» як мережевого

об'єднання організаційних структур.

Науково-методичну спрямованість має комплекс наукових результатів. По-перше, це розроблений автором методичний підхід до моделювання впливу факторів на розвиток стартапів і економіки України та країн світу на основі когнітивного підходу.

По-друге, методичну цінність має підхід автора до управління життєвим циклом стартапу. У роботі цікавими є запропоновані моделі життєвого циклу стартапу як проєкту, яка складається з початкової, посівної, виконавчої та завершальної стадій, а також моделі життєвого циклу стартапу як компаній, що включає стадії народження, зростання, зрілості, відродження та занепаду.

Третє. Науковий і практичний інтерес має методичний підхід до формування екосистеми стартапів в Україні, що характеризується специфічним набором інститутів в країні, комплексне поєднання зусиль яких забезпечуватиме підтримку стартапів (на всіх стадіях його життєвого циклу) та сприятиме розвитку інноваційного підприємництва в країні.

Логічним завершенням роботи є рекомендації прикладного характеру, які сприяють забезпеченню стійкого знаходження стартап-компанії на певній стадії життєвого циклу шляхом створення відповідної системи управління. Крім цього, у роботі значну увагу автором приділено розробленню рекомендацій щодо інституційного забезпечення формування та розвитку стартапів в Україні.

Зазначені положення дозволяють зробити висновок, що наукові результати мають високий ступінь актуальності та обґрунтованості, поставлена автором мета досягнена, а завдання дисертації виконано. Сформульовані висновки відповідають змісту дисертаційної роботи, підтверджують наукову новизну проведеного дослідження.

Практична значущість висновків та рекомендацій дослідження

Практична реалізація запропонованої у дисертаційній роботі когнітивної моделі дозволяє визначити суттєву роль стартапів в економічному зростанні країн світу та важливість дієвого інституційного забезпечення підтримки їх створення. Це дозволяє говорити про те, що практичне значення одержаних здобувачем результатів може бути спрямоване на використання розроблених рекомендацій з удосконалення підтримки розвитку екосистеми розвитку стартапів в Україні при формуванні пропозицій органам державної влади з регіонального розвитку та підтримки інноваційного підприємництва.

Сформульовані автором основні положення, висновки та рекомендації отримали практичного впровадження на мезо- і мікрорівнях, що підтверджують довідки про впровадження: у діяльності Об'єднання промисловців і підприємців Харківської області – регіонального відділення Українського союзу промисловців і підприємців (довідка № 439/1/2 від 21.08.2023 р.); ТОВ «Компанія дорожніх інновацій» (довідка № 57/1 від 14.08.2023 р.); ТОВ «РДТЕХ» (довідка № 117 від 07.08.2023 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих роботах автора

Аналіз наукових праць М. М. Хаустова дозволяє вважати їх такими, що характеризують одержані результати власного дослідження. За результатами дослідження опубліковано 20 наукових праць, з них: 2 монографії (одна одноосібна, одна у співавторстві); 10 статей у наукових фахових виданнях категорії Б, що входять до міжнародних наукометричних баз; 1 стаття у виданні, що індексується наукометричними базами Scopus (першого квартіля) та Web of Science; 7 матеріалів конференцій різного рівня. Обсяг друкованих робіт повністю відповідає нормативним вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Отже, наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертаційній роботі, отримали належного оприлюднення та пройшли широку апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Текст анотації відображає зміст основних положень дисертації та відповідає встановленим вимогам. Анотація та дисертаційна робота повною мірою розкривають основні наукові напрацювання автора, ступінь новизни, рекомендації щодо практичного використання отриманих результатів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

1. Імпонує те, що у роботі автором здійснено апробацію запропонованих методичних положень з управління життєвим циклом стартапів на основі аналізу вітчизняної практики створення двох стартапів: стартап-проєкту зі створення комплексу з переробки твердих побутових відходів у електричну енергію в Чкалівській ОТГ Харківської області та стартап-компанії ТОВ «Компанія дорожніх інновацій», що була створена на основі стартап-проєкту з розробки інноваційної добавки до асфальтобетонних сумішей для поліпшення їх характеристик (с. 148-162). Практичний інтерес викликають конкретні розрахунки показників для впровадження запропонованих стартапів. Однак бажано було б більш ґрунтовніше розкрити зміст механізмів забезпечення реалізації запропонованих стартап-проєктів.

2. Доцільно було б вказати, які існують ризики для ефективної реалізації стартапів в Україні (крім воєнних), і визначити основні напрями їх нівелювання.

3. У дисертації доцільно проаналізувати та порівняти ефективність фінансових та інших методів стимулювання розвитку стартапів в Україні.

4. У подальшому доцільно було б обґрунтувати і розробити методичний підхід до оцінювання ефекту від реалізації стартапів.

Зазначені дискусійні положення та зауваження мають рекомендаційний характер для подальших досліджень автора, не зменшують актуальності роботи, обґрунтованості та достовірності авторських напрацювань, і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи М.М. Хаустова.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Хаустова Микити Миколайовича на тему «Управління життєвим циклом стартапів в Україні» є завершеним, самостійно виконаним і логічно побудованим науковим дослідженням. Воно містить оригінальне вирішення наукового завдання з обґрунтування теоретичних положень і методичних підходів, а також розроблення практичних рекомендацій з управління життєвим циклом стартапів в Україні. Актуальність, наукова новизна дисертаційної роботи, обґрунтованість у ній теоретичних положень і науково-методичних підходів, висновків і рекомендацій засвідчують високий рівень професійної кваліфікації і наукову зрілість дисертанта. Опубліковані наукові праці М. М. Хаустова повною мірою відбивають основні положення дисертації. Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

За своїм теоретичним, методичним і практичним рівнем дисертація на тему «Управління життєвим циклом стартапів в Україні» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Відтак, автор дисертації – Хаустов Микита Миколайович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри підприємництва
та бізнес адміністрування
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова,
доктор економічних наук, професор

 Димченко О.В.

